

Mehmet Akif Ersoy'un Mısır Günleri ve Mısır'da Türkçe Öğretirken Yaşadığı Zorluk

Necmettin ÖZMEN*

Özet

Mehmet Akif Ersoy, Osmanlı'nın dağılmaya yüz tuttuğu 20. yüzyılın başından itibaren Türk milletine menfaatinin nerede olduğunu göstermeye çalışmış, milletin faydasına olan işleri sıralamış ve her bir ferдин ilerlemek ve gelişmek için ne yapması gerektiğini anlatmıştır. 1911'deki Trablusgarp Savaşı, 1912'deki I. Balkan, 1913'teki II. Balkan, 1914'teki I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında hem yazıları hem de şiirleri ile Türk milletini ikaza devam etmiştir. Mehmet Akif, I. Dünya Savaşı sonunda, 1918'de imzalanan Sevr Anlaşması'yla Batılı güçlerin Anadolu'yu peyderpey işgalinin başlamasıyla 10 Nisan 1920'de Anadolu'da başlayan Milli Mücadele'yi desteklemek üzere Anadolu'ya geçmiştir. 1920 yılında Burdur mebusu seçilerek TBMM üyesi olmuştur. 12 Mart 1921'de yazdığı Milli Mücadele'nin destanı mahiyetindeki İstiklal Marşı resmen milli marş olarak kabul edilmiştir. Mehmet Akif, Anadolu düşman işgalinden kurtulup Cumhuriyet rejimi ilan edildikten sonra Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin uygulamalarından rahatsız olmuştur. Yeni uygulamalar ve yönetimle arası iyi olmayan Mehmet Akif, 1925 yılı sonundan itibaren daha önce iki defa gittiği Mısır'da temelli ikamete başlamıştır.

Milli şair, yerleştiği Kahire'de (Hilvan) iş bulamadığı için de geçim sıkıntısı yaşamıştır. Tanıştığı Abdülvehhab Azzam Bey, Mehmet Akif'e El Câmîatü'l Mısıriyye'de (Mısır Üniversitesi) Türkçe dersleri vermesini teklif etmiştir. Mehmet Akif, El Câmîatü'l Mısıriyye'de Türkçe okutulmasına şaşırmıştır. Akif bu teklifi: "bakkala, kasaba rezil olmaktansa Darülfünun efendilerinin garip-nüvazlıklarına dehalet eylemek daha makul göründü. Bakalım Mevla ne gösterecek" düşüncesiyle kabul etmiştir. Böylece üniversitede Türkçe dersi vermeye başlamıştır. El Câmîatü'l Mısıriyye'de Türkçe dersi üniversitenin edebiyat kısmının 3. ve 4. sınıflarında ikişer saattir. Mehmet Akif, Arapça tedris yapılan üniversitede derslere başlayacaktır ama bir eksiklik söz konusudur. 17 Aralık 1929'da İstanbul'da bulunan Mahir İz'e yazdığı mektupta derslere başladığı haberi ile beraber bu eksiklikten de bahsetmiş ve ondan bazı talepleri olmuştur. Bu makalede Türkçenin yabancı dil olarak okutulması tarihine bir katkısı olacağı düşünülen bu mektup ve bu mektuptaki talepler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Yabancılar Türkçe Öğretimi, Hilvan.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programı Öğretim Üyesi
Elmek: Necmettinozmen94@gmail.com

Mehmet Akif Ersoy's Egyptian Days and The Difficulty Encountered of Teaching Turkish in Egypt

Abstract

Mehmet Akif Ersoy, from the beginning of the twentieth century, when Ottoman Empire was about the disintegration period, tried to show where the interest of the Turkish nation. He described what the benefits of nation should have to do for the progress and development of each individual. He continued to engage the Turkish nation with both writings and poems during and after the Battle of Tripoli in 1911, first Balkan in 1912, second Balkan in 1913 and World War I in 1914. Mehmet Akif passed Anatolia to support the National Struggle that began in Anatolia when Western powers start to occupy Anatolia step by step on April 10, 1920 after the Sevres Treaty was signed. He was elected Burdur deputy in 1920 and became a member of the TBMM. The Turkish National Anthem, which was written on March 12, 1921, was officially recognized as a national anthem. Mehmet Akif disturbed to the practices of the Republic of Turkey government after the liberation of the enemy from Anatolia and declaration of the Republican regime. Mehmet Akif, who is not good with new practices and administration, started residence in Egypt, where he had gone twice since the end of 1925.

The national poet, he lives in Cairo (Hilvan) because he could not find a job to live with. Abdülvehhab Azzam Bey, who is an acquaintance, has offered Mehmet Akif to give Turkish lessons in El Câmîatü'l Mısriyye (Egyptian University). Mehmet Akif was surprised to learn Turkish in El Câmîatü'l Mısriyye. He accepted this offer. Thus, he started teaching Turkish lessons at the university. Turkish lesson in El Câmîatü'l Mısriyye two and a half hours in the 3rd and 4th classes of the literature section of the university. Mehmet Akif will begin his studies at universities in Arabic, but there is a shortcoming. On December 17, 1929, in the letter he wrote to Mahir İz in Istanbul, he mentioned the lack of this news with his lectures and he had some requests from him. In this article, we will focus on the requests in this letter. which is supposed to contribute to the history of Turkishness as a foreign language

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Teaching Turkish with Foreign Languages, Hilvan.

Giriř

Mehmet Akif Ersoy, Osmanlı'nın iyice dağılmaya yüz tuttuğu 20. yüzyılın başından itibaren Türk milletine menfaatinin nerede olduğunu göstermeye çalışmıştır. *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilü'r Reřat* adlı dergilerdeki yazı ve şiirlerinde milletin faydasına olan işleri ve devletin yeniden toparlanması-ilerlemesi için her bir ferдин ne yapması gerektiğini anlatmıştır. 1911'de Trablusgarp Savaşı, 1912'de I. Balkan Savaşı, 1913'te II. Balkan Savaşı, 1914'te I. Dünya Savaşı Mehmet Akif'in Türk milletini ikaz etmesine sebep olan diğer önemli olaylardır.

1918'de I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Sevr Anlaşması'yla Osmanlı Devleti resmen yenilir ve toprakları galip ülkeler tarafından işgal edilir. Bin yıllık Türk topraklarının işgal edilmesiyle Mehmet Akif, İstanbul'da bir şey yapamayacağına kanaat getirir. Bir davet üzerine 10 Nisan 1920'de Anadolu'da başlayan Milli Mücadele'ye destek olmak için Ankara'ya gider. 1920 yılında Burdur mebusu seçilir ve böylece TBMM üyesi olur. 12 Mart 1921'de adeta Milli Mücadele destanı mahiyetindeki *İstiklal Marşı* başlıklı şiiri BMM tarafından milli marş olarak kabul edilir. Ankara'da Taceddin Dergahı'na yerleşen Mehmet Akif, Milli Mücadele boyunca Burdur, Eskişehir, Afyon, Konya, Kastamonu, vilayetleri ve bu vilayetlerin ilçelerini dolaşır.¹ Mehmet Akif, I. Meclisin feshinden sonra tekrar vekil adayı olmadığı/olmadığı için 1923 yılı Mayıs ayı başında Eşref Edip'le İstanbul'a döner. Fakat bu sırada Mehmet Akif için bir sorun vardır. Hak ettiği halde ona emekli maaşı bağlanmadığı gibi emekli ikramiyesi de verilmemiştir.² Üstüne üstlük devlet tarafından peşine hafiyeler takılıp adım adım izlettirilmeye başlanmıştır.³ Bu sebeple Türkiye'de rahat olamayacağını anlayan şair, Mısır'a

1 Tahsin Yıldırım, *Milli Mücadele'de Mehmet Akif*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2007, s.300.

2 Muharrem Coşkun, *Kod Adı: İrtica: 906*, Gaziosmanpaşa Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2014, s.28.

3 Tahsin Yıldırım, "Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı, Sanatı ve Edebî Kişiliği", (Ed. Turgay Anar) Bir İstiklâl Âşığı Mehmet Akif Ersoy: *Hayatı, Sanatı, Fikirleri Üzerine Araştırma ve İncelemeler* (içinde), DBY, İstanbul, 2011, s. 23-25.

gitmeye karar verir. Fahri Kutluay; Şefik Kolaylı'nın (Neyzen Tevfik'in kardeşi) Ankara Halkevi salonunda verdiği bir konferansta Mehmet Akif'in Mısır'a gidiş sebebini anlatırken şunları açıkladığını söyler:

“Bir cumartesi günü idi, yanında Prof. Fazlı Yegül de vardı. Yarın Mısır'a gideceğini ve arz-ı veda geldiğini söyledi. Çocuklarının tahsil ve terbiye çağı olduğunu, şimdi Mısır'a gitmekle çocuklarının tahsillerinin sekteye uğraması muhtemel bulunduğunu ileri sürerek, kararından vazgeçmesinde ısrar ettik. Akif büyük bir hüznün ve teessür içinde dedi ki: “Arkamda polis hafiyeleri gezdiriyorlar. Ben vatanımı satmış ve memlekete ihanet etmiş adamlar gibi muamele görmeye tahammül edemiyorum ve işte bundan dolayı gidiyorum”⁴

Bu takip meselesi Mehmet Akif'i derinden sarsmış ve üzmüştür. Üstüne Cumhuriyetin ilanından sonra hükümetin yaptığı bazı devrimler Mehmet Akif'in hayal ettiği bir devlet veya düzenin kurulmayacağına olan inancını pekiştirmiştir. Zaten geçim sıkıntısı da yaşayan Mehmet Akif, 1925 yılı sonundan itibaren daha önce 1923 ve 1924 kışını geçirdiği Mısır'da temelli olarak kalma-ya başlamıştır.

1. Mehmet Akif Mısır'da

Milli şair Mehmet Akif, Kahire'de (Hilvan) 1925 yılından 1929 yılı Aralık ayına kadar iş bulamaz, bu sebeple büyük bir geçim sıkıntısı çeker. Her geçen gün çilesine çile katılır. Tam da bu sıkıntılı günlerinde kendisine Abdülvehhab Azzâm tarafından bir teklif gelir. Teklif Mehmet Akif'in Mısır'daki hayatını değiştirir. Ömer Rıza Doğrul, Mehmet Akif'e bu teklifi sunan Abdülvehhab Azzam'ın kim olduğunu şöyle anlatır:

“Ölümünden dört beş sene evveldi. Mısır'ın Vefd Partisi erkânından ve bugün Mısır'ın Bağdat, Tahran elçisi Abdurrahman Azzâm İstanbul'a gelmiş, burada nişanlanmıştı. Kendisinin yirmi beş seneden beri tanıyordum. Büyük harp senelerinin büyük bir kısmını İstanbul'da birlikte geçirmiştik. Aramızdaki bu eski hukuk dolayısıyla Abdurrahman Azzâm dört beş sene evvel İstanbul'a geldiği zaman beni ziyaret etmiş, Kuruçeşme'de oturduğu yalıya beni de davet etmişti.

Nureddin ile birlikte gittik. Orada Abdurrahman Azzâm'ın biraderzadesi Abdülvehhab Azzâm ile tanıştık. Kendisi Mısır Üniversitesi Farisî Edebiyat müderrisi idi ve Câmîü'l Ezher'de yetişmişti.

4 Fahri Kutluay, “Aydınlatılan İki Mühim Sır”, Sebilürreşad, 4. cilt, Sayı 99, s.375-376.

O gün eski siyasî dostumuzdan fazla yeni tanıdığımız bu kâmil üstatla konuştuk. Kendisi orada, üniversitede Türkçe okutmaya karar verdiklerini ve bu iş için salâhiyetli bir zat aradıklarını, fakat henüz bulamadıklarını anlattı; benden bu mevzu üzerine fikir sordu.

-Mehmet Akif bu işi yapamaz mı? dedim.

- Mükemmel yapar.

- O halde niçin kendisinden istifade etmiyorsunuz.

- İmkânı var mı ki...

-Mehmet Akif Mısır'da yanı başınızda bulunuyor.

Üstad Azzâm Mısır'a döner dönmez Üstad'ı bulmuş, onu yeni Mısır Üniversitesi'nin edebiyat muhitine tanıtmış; bu muhit, Üstad'ın kıymetini anlamış ve Edebiyat Fakültesi hey'eti onu Türkçe edebiyat profesörlüğüne seçmişti. Merhum bu sâyede inzivadan kurtulmuş, yeni Mısır'ın münevverleriyle temas fırsatını bulmuş, kıymetli birkaç talebe yetiştirmeye muvaffak olmuştu."⁵

Ömer Rıza Doğrul'un bu anlattıkları Mehmet Akif'in neredeyse bir tesadüf eseri Mısır Üniversitesi'nde iş bulduğunu, işe başladığını gösterir.⁶ Abdülvehhab Azzâm Mehmet Akif'i bilir ama onun Mısır'da olduğundan haberdar değildir. Fuat Günel İslam Ansiklopedisi'ne yazdığı Abdülvehhab Azzâm maddesinde Abdülvehhab Azzâm'a dair şu bilgilere yer verir:

"Küçük yaşta hafız oldu. Bir süre Ezher Üniversitesi'ne devam etti. Daha sonra Medresetü'l-kazai'ş-şer'iyeye geçerek 1920 yılında buradan mezun oldu ve aynı okula hoca olarak tayin edildi. Bu sırada Kahire Üniversitesi'ne devam ederek 1923'te Edebiyat ve Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Londra'daki mısır sefaretine imam olarak gönderildi. Burada görevliken Londra Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü'ne girdi. Farsça, Türkçe, Urduca öğrendi; 1928'de "Feridüddin Attar'a göre tasavvuf" konulu bir mastır çalışması yaptı. Mezun olduğu Kahire Üniversitesi'nde hocalık yapmak üzere Mısır'a döndü.

1945 yılında da Edebiyat Fakültesi dekanlığına getirildi. Bir yıl sonra da Mecmaul-lugati'l-Arabiye(Arap Dil Akademisi) üyesi oldu. 1948'de Suudi Arabistan'a orta

5 M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmed Âkif Mısır Hayatı ve Kur'an Meali*, Şule Yayınları, İstanbul, 2005, s.71-72.

6 Mahir İz, *Yılların İzi* adlı eserinde şöyle der: "Arap Birliği Sekreteri Abdurrahman Azzam Paşa ki o tarihte daha "paşa" olmamıştı, "Bey"di, İstanbul'a gelip Akif Bey ile görüşerek ona: "El-Câmîatü'l-Mısriyye'de (Mısır Üniversitesi'nde) Türk Dili ve Edebiyatı derslerini okutmasını teklif etti" der (Mahir İz, *Yılların İzi*, Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 143-144). Burada bir çelişki bulunmaktadır. Mahir İz daha İstanbul'da iken Mehmet Akif'e Abdurrahman Azzam'ın bu teklifte bulunduğunu söyler. Oysa Mehmet Akif 1925'ten sonra Türkiye'ye bir daha hiç gelmemiştir ve üstelik Mısırda Türkçe öğretmeye 1929 yılında başlamıştır. Bu durumda Ömer Rıza Doğrul'un anlattıkları daha mantıklı görünmektedir.

elçi olarak gönderildi. Sonra Pakistan'a oradan da tekrar Suudi Arabistan'a büyük elçi tayin edildi. Suud Hükmeti tarafından Riyad Üniversitesi'ni kurmak üzere görevlendirilen Abdülvehhap Bey, burada başarılı çalışmalar yaptı. Mehmet Akif'i ve Muhammed İkbâl'i ilk defa Arap dünyasına tanıtan da o olmuştur."⁷

Ertuğrul Düzdağ ise Abdülvehhâb Azzâm'a dair şunları söyler.

"1929'da İstanbul'a geldiğinde damadı Ömer Rıza Doğrul'dan Mehmet Âkif'in Hilvan'da oturduğunu öğrenerek, şâirimize Kahire Üniversitesi'nde Türkçe dersi vermesini teklif etmiş; bu vesile ile başlayan dostlukları; Akif'in Türkiye'ye dönüşüne kadar devam etmişti."⁸

Akif'i Mısır'dan tanıyanlardan biri olan İsmail Ezherli, Abdülvehhâb Azzâm ile Mehmet Akif'in samimiyeti hakkında şunları söyler:

"Mehmet Akif Bey üniversitenin edebiyat Fakültesi'ndeki Profesör Abdülvehhâb Azzâm Bey ile çok samimi görüşüyordu. Akif Bey, Üniversitesinin Edebiyat Fakültesi'nde Türk dili ve edebiyatı okutmanı idi. Bu vazifeyi Azzâm Bey'in teklifi üzerine kabul etmişti. Karşılığında maaş da alıyordu."⁹

2. Mehmet Akif Türkçe Dersine Başlıyor

Mehmet Akif, Mısır Üniversitesi öğrencilerine Türkçe dersi verme teklifini alınca görüşmek için El Câmîatü'l Mısriyye'ye (Mısır Üniversitesi) gider. Oradaki görüşmesinde ders vermeyi kabul ettiğini bildirir. Üniversite kendisine iki ay kadar sonra derslere başlayabileceğini söyler. Mehmet Akif, 17 Aralık 1929 tarihinde Mahir İz'e yazdığı mektupta: "iki hafta kadar evvel başlayabilirsin dediler" dediğine göre, 1929 yılı Aralık ayı başında Mehmet Akif derslere başlamış olmalıdır. Başlangıçta Mısır Üniversitesinde Türkçe okutulması Mehmet Akif'i çok şaşırtmıştır. Onu düşündüren bir başka husus ise Üniversite öğrencilerine Arapça ders tekriridir. Mehmet Akif kendisine sunulan Türkçe ders verme teklifini:

"El-hayaüyemnaü'r Rızık (utanma-çekinme rızka mani olur) düsturuna tevfik-i hareket etmek, bakkala, kasaba rezil olmaktansa Darülfünun efendilerinin garip-nüvazlıklarına dehalet eylemek daha makul göründü. Bakalım Mevla ne gösterecek"¹⁰

7 Fuat Günel, *Abdülvehhab Azzâm*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, C 4, İstanbul, 1992, s. 352-353.

8 Düzdağ, a.g.e., s. 70.

9 Düzdağ, a.g.e., s.86.

10 Mehmet Akif ERSOY(1873-1936), Mektuplar: Güzel Yazılar, (hazırlayanlar: İsmail Parlatur...(ve başk.), 3 bs., TDK Yay., Ankara 2014, s.17.

düşüncesiyle kabul etmiştir. Bu sırada Mehmet Akif'in ekonomik olarak ne durumda olduğunu Mısır'da iken yakın görüştüğü Yozgatlı İhsan Efendi şöyle anlatır:

“Akif, maddi sıkıntı içindeydi, ama halinden şikâyet etmiyordu. Hatta Abdülvehhab Azzâm, kendisine üniversitede Türkçe muallimliği teklif ederken:

“Akif Bey, bilmem ki size zor mu gelir? Zahmet olur mu?” diye sorunca şöyle cevap vermiş “Doktor size bunu ben arz etmek istiyorum. Sizinki keramet gibi oldu. Param bitti, çareler düşünüyordum.”

“Efendim, Kahire'ye gidip geleceksiniz çocuk çocuğa grameri oturacaksınız” deyince de Abdülvehhâb Azzâm'ı ağılatan şu cevabı vermiş:

“Hamallık yapmaya da razıyım”¹¹

Mehmet Akif'in kendi evsafına çok muvafık olmayan böyle basit bir işi kabul etmesine dair İbrahim Sabri Bey hatıralarında şunu nakleder:

“Akif Bey dediğiniz, Doktor Abdülvehhâb Azzâm'ın Kahire Üniversitesi'ne Türkçe hocası olarak getirdiği zat mıdır?”

“Evet”

“Vah vah o zatın hayatına, burada harcadığı vakte acırım... Şiirde inkılap yapmış, bu kadar meşhur olmuş bir insan, bir milli şair, gelsin de burada Mısır çocuklarına câ'eci'tüm: geldim gittim diye Türkçe öğretmekle nefesini tükensin... Daha yeni Türkçe öğrenmeye başlayan bir çocuk, şiirden aruzdan edebiyattan ne anlar. Vah vah yazık olmuş o zâta.”¹²

Abdülvehhâb Azzâm Mehmet Âkif'in Türkçe derslerine başlayabilmesinde başka nelerin etkisi olduğuna dair şunları anlatır:¹³

“Bu büyük edibi, Edebiyat Fakültesi'nin üstadlarıyla tanıştırmam, bu fakültede Türkçe müderrisliğine intihab edilmesine sâik oldu. Fakültenin üstatları da talebesi de kendisini sever hürmet eder, her dostluğu gösterirlerdi.”

Mehmet Akif, böylece, Mısır Üniversitesi'nin edebiyat kısmı 3. ve 4. sınıflarında ikişer saatlik Türkçe dersini vermeye başlar. Yozgatlı İhsan Efendi, derse başladıktan sonra Mehmet Akif'in yaşadıklarını şöyle anlatır:

“Mısır Darülfünununda yeni ders vermeye başladığı zaman sordum:

11 Düzdağ, a.g.e., s.305-306.

12 Düzdağ, a.g.e., s.325.

13 Düzdağ, a.g.e., s.75.

-Nasıl Arapça kolaylıkla takrir edebiliyor musunuz?

-Derse başladığım zaman, talebeye öyle dedim: Siz benim Arapçama gülmeyin ben de sizin Türkçenize gülmeyeyim... geçinelim!"¹⁴

Mehmet Akif Üniversitede vermeye başladığı bu derslere bir süre ücretli olarak devam eder. Daha sonra kendisine müderrislik verilir.¹⁵

3. Asıl İhtiyaç

Mehmet Akif, Mısır Üniversitesinde Türkçe öğretmeye başlamıştır ama önemli bir sorun vardır. Arapça konuşulan bir ülkede, Mısır'da Türkçe dersi verecektir ve Kahire'de yabancılara Türkçe öğretebileceği veya onlara okutturabileceği kitap bulmakta zorluk vardır. Mahir İz'e yazdığı mektupta:

"Talebenin elinde kitap yok. Benden kitap istiyorlar. 'Siz bize yerini, ismini bildirin; biz İstanbul'dan getiririz' diyorlar. İstanbul'daki âsârın Türk çocukları için yazılmış olduğunu söyledim. Onlar da iptidai çocukları için yazılmış kitapların, şimdilik kendilerine kâfi geleceğini; yazın benim suret-i mahsusada Mısırlılar için bir eser yazmamı söylediler. Arapça kendi lisanları olmasına, Farisiyi de okumakta bulunmalarına nazaran, Türkçenin bunlar için güçlüğü yalnız Türkçe kelimâta inhisar ediyor. Kuzum evladım sen kavaid-i lisan için ayrı kıraat için de ayrı mı olur yoksa ikisi bir arada mı olur, mevcut kitaplar içinden birini intihap et de, sür'at-i mümküne ile gönder. İki sınıfın mevcudu ancak yirmi efendiye balığ olduğu için o kadar nüsha kifâyet eder. Sen kitabı intihap edersen; Eşref Edip ya veresiye yahut peşin olarak alır gönderir. Yalnız, o biraz ihmalcidir. Sen kendisini daima harekete getirmelisin. Kitaplar buraya gelir gelmez, bedeli takdim edileceğinden emin olabilirsiniz!"¹⁶

Mehmet Akif'in yukarıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı gibi o; yabancılara Türkçe öğretmenin önemli ve farklı bir şey olduğunun ve yabancılar için ayrı bir dikkatle okuma kitabı veya Türkçe gramer yazılması gerektiğinin farkındadır. Ama kolayca ulaşacağı böyle bir eser olmadığı için duruma geçici olarak çözüm arar. Bu sebeple İstanbul'da bulunan Mahir İz'den ibtidâî yani ilkökul çocukları için hazırlanan kitapları ister. Ayrıca 1930 yazında Mısırlılara Türkçe öğretmek için bir kitap yazacağını da söyler. Mahir İz, Mehmet Akif'in bu isteğine dair şunları söyler:

14 Düzdağ, a.g.e., s.65.

15 Düzdağ, a.g.e., s.73.

16 Mektuplar: *Güzel Yazılar*, s.17-18

“Akif Bey Mısır’a gidince, onunla bu sefer mektupla muhabere ediyorduk. Bir gün kendisinden aldığım bir mektupta: ‘Arap çocukları için Türkçe bir kitap hazırlıyorum; bitinceye kadar şimdilik bana en beğendiğin bir kıraat kitabını gönder.’ diyordu. Ben de Süleyman Şevket Bey’in seri halinde Güzel Yazılar’ını göndermiştim. Daha sonra kitabı tamamladı mı bilmem.”¹⁷

Mahir İz’in Mehmet Akif’e gönderdiği Süleyman Şevket Bey (Tanlı) tarafından yazılan bu dört ciltlik eser, Türkiye’deki öğrencilerin okuma kitabı ihtiyacından doğmuştur. Tanlı’nın bu eseri tertip etmekteki amacı: “öğrencide okuma zevki uyandırmaktır.” Yazar eserini, eserin yazıldığı dönemdeki güzel yazı örneklerinden başlayıp geriye doğru giden bir anlayışla oluşturmuştur. İlk üç ciltte öğrencinin yaşadığı döneme yakın onun zevkini okşayabilen dili kolay anlaşılır ve konuları ilgi çekici örnekler bulunur. Dördüncü ciltte ise Tanzimat ve sonrası döneminin eserlerini tanıtır.¹⁸ Güzel Yazılar’da; Cevdet Paşa, Mehmet Akif, Ahmet Hikmet, Tevfik Fikret, Rıza Tevfik, Satı, Siraceddin, Refik Halid, İsmail Safa, Ahmet Refik, İbrahim Alaaddin, Hüseyin Cahid, Ali Ekrem, Abdurrahman Şeref, Mahmut Ekrem, Abdullah Zühdü, Fazıl Ahmet, Halit Fahri, Halit Ziya, Mehmet Emin, Ebuzziya Tevfik, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya, Halit Fahri, Abdülhak Hamid, Halide Edip gibi pek çok yazardan alınmış kısa kısa metinler bulunur.

Mahir İz’in Mehmet Akif’e gönderdiğini söylediği bu kitapları (Seri halinde kitaplar dediğine göre bir ciltten fazlasını göndermiştir.) teslim alıp almadığına veya teslim aldıysa bile onlardan istifade edip edemediğine ve gramer kitabı gönderip göndermediğine dair bir kayda ulaştığımız kaynaklarda rastlanmamıştır.¹⁹ Mehmet Akif ve yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili olan ikinci önemli husus ise şudur. Mehmet Akif’in Mahir İz’e yazdığı mektupta Mısır Üniversitesi’nin kendisinden: “suret-i mahsusada Mısırlılar için bir eser yazmamı söylediler” demesidir. Maalesef, Mehmet Akif’in böyle bir eseri yazıp yaz-

17 Üstadım Mehmet Akif Muallim Mahir İz’in Hatıraları, (hızl., M. Ertuğrul Düzdağ) Bağcılar Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2015, s.149.

18 Nilay Işıksalan, “Türk Edebiyatı Kitaplarının İçerik Değerlendirmesi-I (1923-1950)”, Eğitim ve Bilim, 2002, C 27, Sayı 124, s.31-41.

19 Mehmet Akif, Fuad Şemsi İnan’a 10 Şubat 1927 tarihinde yazdığı mektupta: “mektuplarının ikisi de geldi...Güzel Yazılar’ı zaten evvelce almıştım” der. Buna göre bu kitap Mehmet Akif’in elinde daha önceden bulunmaktadır. O bu kitapları öğrencileri için istemiştir. Yusuf Turan Günaydın, “Mehmed Akif’in Mektupları”, Hece (Karakter Abidesi ve Bir Çılgılık Olarak Mehmet Akif Özel Sayısı) Yıl 12, Sayı 133, Ocak 2008, s. 487

madığını da bilmiyoruz. Belki de böyle bir eser yazmıştır ve bu eser kendisini bulacak elleri beklemektedir.

Sonuç:

Mehmet Akif, Türk milletinin dara düştüğü bir zamanda İstanbul'dan Ankara'ya geçmiş ve milleti için çalışmıştır. Onun Millî Mücadeledeki rolü bilinmektedir ki o Anadolu'da şehir şehir, cami cami dolaşarak Millî Mücadeleye destek toplamıştır. Fakat Cumhuriyetten sonra Mehmet Akif'in idealindeki gibi bir devlet kurulmamış, o hak ettiği emekli maaşını ve ikramiyesini de alamamış ve üstelik peşine kendisinin yapıp ettiklerini takip etmesi için hafiye takılmıştır. Bu sebeple, Türkiye Cumhuriyetini terk ederek Mısır'a gitmiştir. Orada 1929'a kadar büyük geçim sıkıntısı çekmiş ve bu tarihte Mısır Üniversitesinde Türkçe öğretmeye başlamıştır. Fakat orada yabancılara Türkçe öğretirken kullanabileceği bir kaynak bulamamıştır. Kendisi özgün bir kaynak oluşturacaktır. Ancak bunun için de yeterince zamanı yoktur; çünkü hemen derslere başlaması gerekmektedir. Bu sebeple İstanbul'da bulunan Mahir İz'e mektup yazarak Türkçe gramer anlatan; okuma metinleri içeren kitaplar istemiştir. Mahir İz, Mehmet Akif'e Süleyman Şevket Bey'in (Tanlı) Güzel Yazılar adlı eserini göndermiştir. Mehmet Akif'in istediği gramer kitabını gönderip göndermediğine veya Mehmet Akif'in Mısır'daki Arap çocuklarına Türkçe öğretmek için bir kitap yazıp yazmadığına dair bir kayda ulaşamamıştır. Mehmet Akif Türkiye'ye dönene kadar Türkçe dersleri verdiği göre kullandığı veya kendi ürettiği kaynaklar olmalıdır. Bunlar bulunduğu Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkıda bulunmuş olacaktır.

Kaynakça

- Coşkun, Muharrem, *Kod Adı: İrtica: 906*, Gaziosmanpaşa Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2014.
- Düzdağ, M. Ertuğrul, *Mehmed Âkif Mısır Hayatı ve Kur'an Meali*, Şule Yayınları, İstanbul, 2005.
- Mehmet Akif ERSOY (1873-1936), *Mektuplar: Güzel Yazılar*, (hazırlayanlar: İsmail Parlatur... (ve başk.)), 3 bs., TDK Yay., Ankara, 2014.
- Günaydın, Yusuf Turan, "Mehmed Akif'in Mektupları", Hece (Karakter Abidesi ve Bir Çığlık Olarak Mehmet Akif Özel Sayısı), Yıl 12, Sayı 133, Ocak 2008, s. 487.
- Günel, Fuat, "Abdülvehhab Azzâm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C 4, İstanbul, 1992.
- Işıksalan, Nilay, "Türk Edebiyatı Kitaplarının İçerik Değerlendirmesi-I (1923-1950)", Eğitim ve Bilim, 2002, C 27, S 124.
- İz, Mahir, *Yılların İzi*, Kitabevi, İstanbul, 1990.
- Kutluay, Fahri, "Aydınlatılan İki Mühim Sır", Sebilürreşad, C 4, S 99.
- Üstadım Mehmet Akif Muallim Mahir İz'in Hatıraları, (haz. M. Ertuğrul Düzdağ), Bağcılar Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2015.
- Yıldırım, Tahsin, *Milli Mücadele'de Mehmet Akif*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2007.
- Yıldırım, Tahsin, "Mehmet Âkif Ersoy'un Hayatı, Sanatı ve Edebî Kişiliği", (Ed. Turgay Anar) Bir İstiklâl Âşığı Mehmet Âkif Ersoy: Hayatı, Sanatı, Fikirleri Üzerine Araştırma ve İncelemeler (içinde), DBY, İstanbul, 2011.